

Remonstrantse Gemeente Rotterdam

16 april 2023

Thema: Een lied van uw verwondering

Welkom en aansteken van de kaars door lid van de kerkenraad

Orgelspel

(Gemeente gaat staan)

Aanvangslied 66: 1, 3 en 7

Breek, aarde, uit in jubelzangen

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft
Die trouw houdt tot in eeuwigheid
En die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
Van God onze Vader
En van Jezus Christus de Heer.
Amen.

Antwoordlied

Tot U, Heer, is ons hart gericht

(Gemeente gaat zitten)

Inleiding

Vorige week ging ik voor bij onze remonstrantse vrienden in Vlaardingen. Marieke en de kinderen waren hier. Het volledige college van collectanten was uitgerukt. Na afloop vroeg ik aan hen waar Koen over gesproken had. De samenvatting was zo dat ik dacht: dat moet ik eens nalezen. Want het klonk erg naar wat ik vandaag wilde gaan zeggen

Koen was van harte bereid mij zijn preek te sturen. Hij verklaarde dat het spekkie voor mijn bekkie zou zijn. En dat was het ook. Een mooie inleiding over de Waalse predikant Allard Pierson die het in het laatste kwart van de 19e eeuw allemaal niet meer kon geloven. Daarna goede woorden over de vraag of het wel noodzakelijk is om te geloven dat het allemaal letterlijk waar is. Zou Pasen niet veel meer dan dat zijn?

En dat nu, beste mensen, was precies wat ik van plan was vanmorgen ook te gaan vertellen. Dat wil zeggen: wat anders opgebouwd, met andere formuleringen, iets minder filosofisch, wat meer polemisch. U ziet de verschillen tussen uw twee predikanten komen bovendien. Maar wat een vreugde dat de boodschap zo bij elkaar kan passen, hoe verschillend we het ook inzetten.

Dus als u denkt: dit heb ik vorige week toch eigenlijk ook al begrepen: heb dan niet het gevoel dat u voor niets bent gekomen, maar geniet van de eenheid van uw predikanten en beleef dat als het paaswonder van dit jaar.

Inleidende Bijbellezing Psalm 13

2Heer, vergeet u mij voor altijd?

Hoe lang nog blijft u zich verbergen?

3Hoe lang nog blijft mijn hart vol zorgen?

Hoe lang blijf ik dag en nacht verdrietig?

Hoe lang blijven mijn vijanden sterker dan ik?

4Heer, mijn God, zie mij en geef antwoord!

Laat het weer licht worden om mij heen,

laat mij niet sterven in het donker.

5Want dan zullen mijn vijanden zeggen:

‘Hij heeft de strijd verloren!’

En ze zullen juichen over mijn dood.

6Heer, ik vertrouw op uw liefde.

Ik zal juichen omdat u mij redt.

Ik zal voor u zingen,

want u bent goed voor mij.

Gebed

Eeuwige God,

Vandaag komen we weer samen rond het verhaal van Pasen. We staan erbij stil en we zoeken hoe het ons licht kan brengen in ons leven.

Is dat niet uiteindelijk wat ons hier samenbrengt? De zoektocht naar het licht, de behoefte aan warmte, de betrokkenheid van mensen op elkaars leven.

Waar wij mensen zo oprecht met elkaar zoeken, daar bent u niet ver weg.

Laat uw licht schijnen in ons midden. Laat het ons aanstoten en ons verwarmen. Laat het ons in beweging zetten en ons helpen onze verantwoordelijkheid op ons te nemen voor elkaar, voor uw wereld, opdat uw licht blijft stralen.

Amen

Lied 601

Licht dat ons aanstoot in de morgen

Bijbellezing Johannes 20: 19-23

19Op de avond van diezelfde dag waren de leerlingen bij elkaar. Uit angst voor de Joodse leiders hadden ze de deur op slot gedaan. Maar opeens stond Jezus tussen hen in en zei: ‘Ik wens jullie vrede.’ 20Daarna liet hij de wonden zien aan zijn handen en zijn zij. Toen zagen de leerlingen dat het de Heer was, en ze waren erg blij.

21Jezus zei nog een keer tegen hen: ‘Ik wens jullie vrede. De Vader zelf heeft mij gestuurd. En nu ben ik het die jullie stuurt.’ 22Daarna blies hij op hen en zei: ‘Nu hebben jullie de heilige Geest gekregen. 23Vanaf nu hebben jullie de macht om zonden te vergeven. Als jullie iemand vergeven, dan vergeeft God hem ook. En als jullie iemand niet vergeven, dan vergeeft God hem ook niet.’

Lied 632 Dit is de dag die de Heer heeft gemaakt en gegeven

Preek

Laat ik het maar direct toegeven, beste mensen, ik kon me weer niet inhouden. Het was het paasweekend, vorige week, de nacht van zaterdag op zondag. Ik las nog even in het *Nederlands Dagblad*. Deze van oorsprong Vrijgemaakt Gereformeerde krant is boeiend, doordat ze nog veel aandacht aan kerkelijk nieuws besteden. Een beetje zoals vroeger pagina 2 van *Trouw*. Ze zijn enorm opgeschoven en proberen er nu voor de breedte van christelijk Nederland te zijn. Een actieve rooms-katholiek mag vaak schrijven en zelfs Joost Röselaers en ik krijgen regelmatig ruimte voor ons gedachtenspingsels. Maar soms zie je ze als in een reflex terugkeren in gereformeerde stelligheid en zekerheid. En dat gebeurde ook vorige week.

Ik kwam een artikel tegen van twee pagina's groot met de titel: *Hoeveel bewijs is er voor de opstanding?* En u raadt het al: in twee pagina's werd - voor mijn gevoel van dik hout zaagt men planken - op stellige toon verkondigd dat de opstanding van Jezus, met het daarbij behorende lege graf, toch echt wel waar was. Misschien waren het soms alleen maar indirecte bewijzen, maar eigenlijk konden we het wel zeker weten!

Nu ben ik - zoals u begrijpt - er helemaal niet tegen als mensen geloven. Het christendom, met Jezus als opgestane Heer, ik zou het iedereen aanbevelen. Met de glimlach van de Positivo's: 'Onze God is de beste'. Maar ik erger me er wel aan, als iemand beweert dat je het ook zou kunnen bewijzen. Dus voordat ik kon slapen heb ik een ingezonden brief geschreven en opgestuurd naar de krant. Afgelopen vrijdag verscheen het in de krant. Ik zal u het stuk voorlezen. En als u daarna wilt afhaken bij de preek, is dat niet erg, dan heeft u de essentie al te pakken:

Doe niet alsof er bewijzen zijn voor de opstanding

Laten we als christenen nou gewoon eens eerlijk zijn. Er is gewoonweg geen bewijs voor de opstanding van Jezus (lichamelijk, uit een graf dat daarna leeg is). Als je met bewijs tenminste iets bedoelt dat mensen kan overtuigen die er niet van tevoren al in geloofden. Door te doen alsof je overwegingen bewijskracht hebben, maak je het jezelf alleen maar moeilijk, en wat erger is, ook andere christenen. Dat is wat Dick Schinkelshoek doet in zijn artikel ['Hoeveel bewijs is er voor de Opstanding?'](#) in de krant van afgelopen zaterdag. Het eerlijke antwoord zou gewoon moeten zijn: er is geen bewijs. Er zijn hooguit aanwijzingen dat in de vroege kerk dit verhaal rondging. De evangelisten zijn bijvoorbeeld geen onafhankelijke getuigen. Ze schrijven elkaar gewoon over. Paulus bedoelt met zijn verhalen over verschijningen van Jezus iets heel anders dan een leeg graf. Dat is al tijdenlang bekend onder nieuwtestamentici. Dat Romeinse schrijvers iets zeggen over vroegste christenen is heel aardig, maar bewijst helemaal niets, behalve dat er toen al christenen waren. (Tenzij die teksten door de overschrijvers in de kloosters, want daar hebben we die klassieke teksten vandaan, de zaken wat mooier hebben voorgesteld dan de oorspronkelijke schrijvers.)

Schinkelshoek schrijft: 'Er waren, betoogt Wright, in Jezus' tijd talloze messiassen, profeten en religieuze rebellen actief met even zovele claims op de waarheid. Door de verrijzenis van Jezus - en het verdwijnen van al die andere messiassen - weten we dat zijn claim op waarheid berustte. En dat zijn beloften van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde betrouwbaar zijn.' De overwegingen van Lewis, Wright en Schillebeeckx

waar Schinkelshoek op wijst, zijn vooral cirkelredeneringen als je het verhaal toch al gelooft. Leuk voor gelovigen, maar zonder enige bewijskracht.

Waarom zou je mensen proberen te overtuigen van zoiets en doen alsof je bewijzen hebt, terwijl je eigenlijk met lege handen staat? Zou je niet veel geloofwaardiger zijn als christen in deze tijd als je gewoon vertelt, wat het verhaal je doet? Als je constateert dat het verhaal, dat we echt slechts van horen zeggen hebben, al twintig eeuwen mensen in beweging zet. Dat het verhaal toen, maar nu nog steeds, het beste uit mensen bovenhaalt? Is dat niet veel overtuigender of aantrekkelijker dan jezelf voor de gek houden met onwaarschijnlijke redeneringen? Ik zou hopen dat we eens wat meer zouden kunnen geloven en vertrouwen in de boodschap zonder dat we zo zeker hoeven te weten. Dat weten we namelijk niet. ■

Nederlands Dagblad, 14 april 2023.

Wat is er mis met bewijzen

Laat ik verder gaan met mijn ergernis wat toe te lichten. Want op zich is er natuurlijk niets op tegen om over de godsdienst na te denken, om de Bijbelse verhalen op een rijtje te zetten en er de innerlijke logica van aan te nemen. De schrijvers hebben hun ziel en zaligheid in het verhaal gelegd en wilden mensen overtuigen. Ze waren geraakt en gunden anderen ook dat geloof. Daar schreven ze voor. Het kwam uit hun tenen.

Alleen: voor mijn gevoel gaat het mis als je het probeert te bewijzen. Want die bewijzen zijn er gewoonweg niet. Niemand stond er met een camera naast, toen Jezus zou zijn opgestaan uit de dood, de kleren van de tuinman zou hebben aangedaan, nadat hij met een sportieve beweging de steen voor het graf had weggeschopt.

Hoeveel er te zien was, toen Jezus aan zijn leerlingen verscheen, in het verhaal van de Emmaüsgangers, maar ook in het verhaal van vandaag bij de binnenkomst door dichte deuren en dichte muren, staat nog te bezien.

Voor de geleerden is het duidelijk dat de beelden van het lege graf en de verschijningen bij Paulus een heel andere achtergrond hebben. Paulus volgde een joods beeld uit de tweede eeuw voor Christus van de geestelijke opstanding van een rechtvaardige in de hemel, na zijn dood als martelaar. Die had een geestelijk lichaam in de hemel, terwijl het aardse lichaam gewoon in het graf kon blijven liggen. Marcus schrijft veel later en probeert op een heel andere manier te bewijzen dat Jezus is opgestaan: hij proclameert een leeg graf en leert dus een fysieke opstanding. En dat is echt niet hetzelfde. Met het ene beeld kun je niet het andere bewijzen.

Bij het verhaal in Marcus heb je een hemelvaart nodig, zodat Jezus weer in de hemel komt. Dat verhaal is er dus later bijgeschreven.

Ook het Johannesevangelie leert een geestelijk lichaam: denk aan het verhaal dat we daarnet lazen waarin Jezus door muren en deuren heen kon komen.

Mijn knuppel in het hoenderhok heeft geleid tot veel reacties. Een heuse bijbelwetenschapper van baptistische snit nam de moeite om zaterdag al een [correctie](#) te schrijven in het *Nederlands Dagblad*. U raadt het al: ik had er weinig van begrepen. Want wat waren er toch veel aanwijzingen. Eigenlijk waren het ook bewijzen. Die kleine verschillen tussen de evangelisten lieten zien, dat het wel degelijk onafhankelijke

getuigen waren. Paulus schreef over honderden getuigen die een verschijning hadden meegemaakt. Paulus zelf ook, op weg naar Damascus.

Op internet waren de reacties nog minder genuanceerd. Nee, wat zo'n remonstrantse agnost in het *Nederlands Dagblad* deed, dat was de vraag. En u weet wel, die Remonstranten, van de kreet, *geloof begint bij jou*. Genoeg gezegd! Het werd tijd dat ik gewoon eens ging geloven! Dat ik dat laatste al deed en juist een betoog had gehouden, dat het om geloven ging, dat ontging een paar mensen. Mij leerde het wel, dat ik de zaken misschien wat beter moet uitleggen en dat ik uitga van wetenschappelijke uitgangspunten en kritische beschouwingen die voor iemand die er nog nooit over heeft hoeven na te denken, niet direct duidelijk zijn. Een leermomentje!

Maar waarom zit ik er zo scherp in?

Het letterlijk nemen van het verhaal versterkt voor mijn gevoel de boodschap niet, maar verzwakt hem alleen maar. Als je denkt dat je jezelf ervan kunt overtuigen, laten we zeggen dat Pasen wettig en overtuigend bewezen kan worden, dan doe je iets, wat alleen maar kan als je je denken uit zet. Als je je kritische geest tot stilte maant, als je jezelf voor de gek houdt.

En daarvoor neem ik mijn geloof, maar ook dat van anderen, te serieus. De zogenoemde bewijzen zijn gewoonweg geen bewijzen. Ze kloppen niet. Ze overtuigen je alleen, als je het toch al geloofde. En eigenlijk doet de zoektocht naar bewijzen afbreuk aan wat geloof ten diepste is.

Mijn geloof is niet afhankelijk van een onzeker beroep op de historiciteit van de verhalen. Toen we een paar jaar geleden met een groep mensen uit de gemeente in Jeruzalem waren, moest ik me inhouden toen we bij het zogeheten rotsgraf waren. We wilden daar gaan kijken, maar konden dat niet doen zonder een rondleiding van zeer gelovige, ja evangelische signatuur. Onze groep deed haar best om zo neutraal mogelijk te kijken bij de boodschap dat het zoenoffer van Christus aan het kruis onze redding had gebracht en dat we zeker konden weten, dat dit het juiste graf was en dat het op die paasmorgen werkelijk leeg was. Daarna konden we gaan kijken. Alleen, we mochten geen foto's maken. Daarvoor was de plek te heilig.

Zelf dacht ik erover om naar binnen te gaan en dan verschrikt naar buiten te lopen, met de uitroep: 'Jezus, er ligt een lijk'. Een verstandiger gemeentelid hield me tegen.

Maar zou het voor ons werkelijk bezwaarlijk zijn, als er morgen een authentiek graf van Jezus wordt gevonden, waar het lijk nog in ligt, inclusief alle wonden en beschrijvingen uit de Bijbel? Voor mijn gevoel niet. Want de verhalen in de bijbel over het lege graf, de verschijningen aan de leerlingen, het gaat allemaal om iets anders dan een nieuwe, magische realiteit. Jezus is niet aan het toveren geweest. En God ook niet. De eerste leerlingen konden Jezus in hun midden ervaren, zonder dat er tovenarij of een rondlopende zombie voor nodig was. Het was alsof hij voor hen leefde. Ze wisten het zeker. En het gaf aan hen een grenzeloze inspiratie die we nog steeds kunnen herkennen.

Begrijp me goed, iedereen mag van mij het verhaal letterlijk nemen, maar voor mijn gevoel loop je, juist door het letterlijk te nemen, het gevaar de essentie kwijt te raken. Die essentie zit niet in de lichamelijkeheid, maar in de blijvende inspiratie die Jezus bij zijn leerlingen had achtergelaten. In het Bijbelverhaal van vandaag: de Geest die hij op hen blaast.

Het verhaal van Pasen gaat in essentie dus niet over een fysiek wonder, maar ook geestdrift. Het behoud van enthousiasme. Hoewel Jezus dood was, bleef het in hun branden. Was ons hart niet brandende in ons. Pasen vieren, je bezighouden met Jezus, hem vieren als de levende, gaat om de vraag wanneer ons hart brandend in ons is? Wat voelen wij, als basis, als dragende kracht van ons leven? Kunnen wij enthousiast worden, om te leven voor de mensen om ons heen. Om liefde te ervaren, om liefde uit te stralen, voor de wereld om ons heen, voor de schepping. Voor die Onbenoembare, wiens steun we soms ervaren in het leven? Laten we eerlijk zijn: dat is geloven, maar tegelijkertijd is het ook een moeilijke vorm van geloven. Het overkomt je. Je kunt het niet grijpen. Je weet het nooit zeker. Soms, heel even, overkomt het je. Als 'het licht, dat je aanstoot in de morgen', zoals Oosterhuis het dichtte. Als het visioen van recht en gerechtigheid, waarnaar je kunt uitkijken. Als het licht van Jezus, dat is blijven stralen, ondanks zijn dood.

Laten we het onszelf gunnen om te proberen te leven uit dat enthousiasme. Uit de verwondering dat toen rond Jezus, maar nu uiteindelijk ook in ons eigen leven, doodse situaties weer ten goede gekeerd kunnen worden. Dat door de duisternis heen - en wie kent dat niet in zijn eigen bestaan - licht doorbreekt. Dat de dood niet het laatste woord heeft, maar de Geest ons weer in beweging zet

De essentie van Pasen is de verwondering die we straks in ons slotlied zullen bezingen:

*Een lied van uw verwondering
dat nog uw naam niet onderging,
maar weer opnieuw geboren is
uit water en uit duisternis.*

Dat is Pasen. Dat kun je niet bewijzen. Maar het is wel waar.

Amen.

Stilte

Orgelspel

**Voorbeden en stil gebed, afgesloten met
gezamenlijk gebeden 'Onze Vader (oec. versie)'**

Tijdens de voorbeden 367b

- v. Zo bidden wij tezamen
- a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Eeuwige God,

In stilte kunnen we soms meer beleven dan in duizend woorden.

In één beeld zien we soms meer dan in duizend gedachten.

In één ervaring kunnen we soms meer ervaren dan in jaren geleerde studie.

Moge het ons overkomen, die ervaring van licht, heel even.

- v. Zo bidden wij tezamen
- a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Soms is er veel verdriet in ons leven. Worden we geconfronteerd met onze eigen onmacht. Hebben we veel geprobeerd om iemand te helpen, maar hebben we toch moeten loslaten. Geef het ons, om te geloven, dat u zich blijft ontfermen over uw mensenkinderen, juist ook als wij niet meer kunnen.

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Wanneer het donker is in ons leven, wanneer verdriet en zorgen ons in hun greep houden. Wanneer we somber zijn en geen toekomst voor ons zien, wil ons dan vasthouden.

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

In de stilte willen we u bidden. We willen u danken en prijzen voor het goede dat we mochten ontvangen. We willen u ook bidden om uw ontferming bij wat niet gemakkelijk is. In de stilte spreken we ons voor u uit, woorden die niemand anders voor ons kan zeggen.

[...]

Samen met gelovigen van alle tijden en plaatsen, bidden we met de woorden die ook wij hebben leren bidden:

Onze Vader die in de hemel zijt,

Uw naam worde geheiligd;

Uw Koninkrijk kome;

Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

En vergeef ons onze schulden,

Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;

En leid ons niet in verzoeking,

Maar verlos ons van de boze.

Want van U is het Koninkrijk

En de kracht en de heerlijkheid

In eeuwigheid.

Amen.

Mededelingen

Collecten voor Diaconaal doel en voor gemeente

(Gemeente gaat staan)

Slotlied 655 Zing voor de Heer een nieuw gezang

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde.

Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap, haar taak in deze wereld, met haar noden

en gaan wij dan hier naar ons huis en onze levensopdracht,
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen.

Antwoordlied 978: 4

Orgelspel